

ภูมิหลัง

หนังตะลุงเป็นศิลปะการละเล่นพื้นบ้านที่แนบสนิทกับวิถีชีวิตของชาวบ้านภาคใต้มานาน ได้รับความนิยมนับแต่หลายทิวไป สำหรับชาวบ้านภาคใต้หนังตะลุงเป็นวัฒนธรรมแห่งชีวิตและเพื่อชีวิต

คนที่มาดูหนังตะลุงจะมีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ "(1) ฟังบทกลอนที่คมคายและแคลวคล่อง (2) ฟังเรื่องที่สนุกมีคติ (3) ฟังบทกลอนที่แยบยล หนังตะลุงโรงใดที่กลอนน้อยคนดูมักขาดความนิยม"¹

บทกลอนของหนังตะลุงบางบท "เป็นที่ติดอกติดใจของคนดูถึงกับนำไปกล่าวหรือเล่ากันหลังจากหนังตะลุงเลิกไปแล้วเป็นเค็อน หรือเป็นเมี บางคนจำมาจนชั่วอายุของตน มาเล่าลูกเล่าหลาน"²

นอกจากบทกลอนของหนังตะลุงจะเป็นบทที่ "ดึงดูดความสนใจของคนดูมากที่สุด"³ แล้ว นายหนังแต่ละคน "จะพยายามสรรหาบทกลอนมาให้ถูกใจคนดูมากที่สุด"⁴ หากนายหนังตะลุงคนใดสามารถตลกได้ทุกจังหวะและยังสามารถ "นำเอาเหตุการณ์ใกล้ตัวของผู้นมาตลกได้ ก็ยิ่งเพิ่มความนิยมขึ้นไปอีก"⁵

¹ สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. หนังตะลุง. ม.ป.ป. หน้า 55.

² ชนม์ ช่วยคุณูปการและคนอื่น ๆ. โครงการส่งเสริมวิชาชีพหนังตะลุง. 2525
หน้า 102.

³ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. งานมหรนรมวัฒนธรรมพื้นบ้านไทย 30.
2530. หน้า 179.

⁴ แหล่งเก็บ.

⁵ สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. เฒ่าเฒ่า. หน้า 55.

นอกจากนี้บทกลยังต้องสัมพันธ์สอดคล้องกับตัวกล ซึ่ง "เป็นเสมือนตัวแทนชาวบ้าน เพราะตัวกลจะจำลองรูปร่างลักษณะ กิริยาท่าทาง คำพูดและนิสัยมาจากคนจริงในสังคมภาคใต้"¹

บทกลของหนังตะลุงจึงเป็นแม่บทที่บันทึกกลวิธีสร้างบทกล รูปร่าง บุคคลลักษณะ ด้อยคำ ภาษา และบันทึกชีวิตสังคมและวัฒนธรรมของชาวบ้านโดยเฉพาะชาวบ้านภาคใต้ไว้มาก

บทกลหนังตะลุงจึงเป็นแม่บทที่เกื้อหนุนใจศึกษาวิเคราะห์ ทั้งในคานกลวิธีสร้างบทกล วิถีชีวิต สังคมวัฒนธรรมและคานอื่น ๆ อันจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อการศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมพื้นบ้านและศาสตร์สาขาอื่น ๆ สืบไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อรวบรวมบทกล ตัวกล และกลวิธีสร้างบทกลหนังตะลุง
2. เพื่อศึกษากลวิธีสร้างบทกลหนังตะลุง
3. เพื่อวิเคราะห์สภาพสังคมวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทกลหนังตะลุง

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ได้รวบรวมความรู้เกี่ยวกับบทกล ตัวกล และกลวิธีสร้างบทกลของหนังตะลุงไว้เป็นระบบ เป็นข้อมูล และเป็นประโยชน์ทั้งในการศึกษา อนุรักษ์ และพัฒนาบทกล และกลวิธีสร้างบทกลของหนังตะลุงสืบไป
2. ทำให้ทราบชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านภาคใต้ สามารถใช้เป็นข้อมูลในการศึกษา หรือนำไปพัฒนาชาวบ้านภาคใต้ได้ตรงจุดมากขึ้น
3. เป็นข้อมูลเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่น การละเล่นพื้นบ้าน วัฒนธรรมพื้นบ้านและเป็นข้อมูลทางไทยคดีศึกษา
4. เป็นแนวทางแก่ผู้สนใจศึกษาวิเคราะห์กลวิธีสร้างบทกลของการละเล่นพื้นบ้านประเภทอื่น ๆ

---

¹ สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. "ตัวกลหนังตะลุง" ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้
 พ.ศ. 2529 เล่ม 3. 2530 หน้า 1256 - 1257.

ชอกลง เบื้องตน

1. การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาวิเคราะห์กลวิธีสร้างบทกลของหนังสือของหนังสือเฉพาะที่ปรากฏเป็นเอกสารแล้วเท่านั้น
2. การบันทึกถ่ายเอกสารเป็นภาษาเขียน พยายามให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด แต่ในขณะที่เกี่ยวข้องยังหวังผลในการสื่อสารสำหรับผู้อ่านที่ไม่ใช่หรือไม่ชินกับภาษาไทยถิ่นโตควย
3. คำที่เป็นภาษาไทยถิ่นโตจะไม่อธิบายเป็นภาษากลาง เพราะการศึกษาครั้งนี้จะเน้นศึกษากลวิธีสร้างบทกลของหนังสือเป็นหลัก

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. วรรณกรรมหมายถึงวรรณกรรมหนังสือ
2. วรรณกรรมหนังสือ หมายถึง บทหนังสือและวรรณกรรมที่บทกลของหนังสือปรากฏ
3. บทกล คือ บทขับ บทพากย์หรือบทเจรจาของหนังสือที่มุ่งเน้นความตลกขบขัน
4. กลวิธี คือ "วิธีพลิกแพลงโดยอาศัยความรู้ความชำนาญ"¹

ขอบเขตของการศึกษาคนควา

1. ขอบเขตตามข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้จะวิเคราะห์กลวิธีสร้างบทกลของหนังสือจากวรรณกรรมหนังสือเฉพาะที่สามารถรวบรวมได้จำนวน 22 เล่ม คือ

  - 1.1 คู่มือการสอนวิชาชีววิทยาหนังสือ 1
  - 1.2 คู่มือการสอนวิชาชีววิทยาหนังสือ 2

¹ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 2

- 1.3 โครงการส่งเสริมวิชาชีพหนังตะลุง
- 1.4 วัตถุประสงค์หนังตะลุงที่รู้จักกันในภาคใต้
- 1.5 แนะนำหนังตะลุง
- 1.6 บทหนังตะลุงที่เด่นในอดีต
- 1.7 บทหนังตะลุงเรื่องคือคำสาป
- 1.8 บทหนังตะลุงเรื่องนักรักนักรบ
- 1.9 บทหนังตะลุงเรื่องบุกนคตมหัสจรรย์
- 1.10 บทหนังตะลุงเรื่องบุญนำกรรมทา
- 1.11 บทหนังตะลุงเรื่องพระยุพราชของป่างชน
- 1.12 บทหนังตะลุงเรื่องมารชีวิต
- 1.13 บทหนังตะลุงเรื่องรักนิรันดร
- 1.14 บทหนังตะลุงเรื่องรักในเรือนทาส
- 1.15 บทหนังตะลุงเรื่องสามแผ่นดิน
- 1.16 บทหนังตะลุงเรื่องอุรุต
- 1.17 รายงานการสัมมนาหนังตะลุง 14 จังหวัดภาคใต้
- 1.18 วรรณกรรมหนังตะลุง
- 1.19 สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 7
- 1.20 หนังตะลุง
- 1.21 หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพนายกัน ทองหล่อ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (หนังตะลุง) 2529
- 1.22 เอกสารประกอบการสัมมนาหนังตะลุง 14 จังหวัดภาคใต้ ครั้งที่ 2

2. ขอบเขตงาน เนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะศึกษาวิเคราะห์ที่ในคำต่อไปนี้

- 2.1 วัตถุประสงค์และกลวิธีสร้างบทกลอน
- 2.2 กลวิธีสร้างบทกลอนหนังตะลุง
- 2.3 วัฒนธรรมที่ปรากฏในบทกลอนหนังตะลุง

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าจะใช้วิธีวิจัยเอกสารและเสนอรายงานผลการศึกษารูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยอาศัยสหวิทยาการ วิธีศึกษาค้นคว้าจะดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. วิธีศึกษาและรวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของในประเด็นที่ศึกษาและรวบรวมวรรณกรรมหนึ่งทะเล่งจากแหล่งข้อมูลดังต่อไปนี้

1.1.1 หอสมุดวิทยาลัยครูสงขลา จังหวัดสงขลา

1.1.2 ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสงขลา วิทยาลัยครูสงขลา จังหวัดสงขลา

1.1.3 หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา จังหวัดสงขลา

1.1.4 หอเอกสารทัศนคติศึกษา สถาบันทัศนคติศึกษา มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา จังหวัดสงขลา

1.1.5 ห้องสมุดสำนักงานศึกษาธิการ เขต 3 อำเภอเมือง จังหวัด

สงขลา

1.1.6 ห้องสมุดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ อำเภอเมือง

จังหวัดสงขลา

1.1.7 ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง อำเภอเมือง

จังหวัดพัทลุง

1.1.8 ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช

จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2 วิธีจัดกระทำกับข้อมูล

1.2.1 ชำระตรวจสอบข้อมูล

1.2.2 จำแนกประเภทข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล โดยอาศัยสหวิทยาการ

1.2.3 เสนอรายงานผลการศึกษารูปแบบพรรณนาวิเคราะห์